

فنلاند؛ سیستم آموزشی غیر رقابتی در اقتصادی رقابتی^۱

ترجمه: واحد بین الملل موسسه جوادالائمه

راهبر در سیاست‌گذاری آموزشی فنلاند بوده است. مشخصه سیستم آموزشی فنلاند این است که همه مردم دسترسی آسان به آموزش کیفی و عمومی داشته باشند.

یک شاخص مهم عملکرد آموزشی این است، که تا چه اندازه سیستم آموزشی می‌تواند با تفاوت‌هایی که دانش‌آموزان مختلف با خود به کلاس درس می‌آورند دست و پنجه نرم کند، که این به‌عنوان برابری در نتایج آموزشی تعبیر می‌شود. یک راه برای ارزیابی این شاخص، مقایسه دستاورد دانش‌آموزان در مدارس مختلف این کشور است. مطالعات PISA نشان داده است، که در میان همه کشورهای OECD، فنلاند کم‌ترین واریانس را در میان دستاوردهای دانش‌آموزان مدارس مختلفش دارد. برای مثال، در سال ۲۰۰۹ واریانس معیار عملکرد سواد در بین دانش‌آموزان فنلاندی ۷/۷ درصد بوده، در حالی که متوسط این رقم در کشورهای OECD ۴۳ درصد بوده است. با این حال مدت زمانی طول کشیده است تا این سیستم قوی آموزشی ظهور کند. بعد از تغییرات دهه ۱۹۷۰ هر چهار جنبه عملکرد آموزشی سیستم شامل مشارکت، برابری آموزش، کارایی سیستم و دستاوردهای دانش‌آموزان تقریباً به میزان کمی توسعه یافته بود. در واقع قبل از اعلان عمومی اولین نتایج PISA در دسامبر ۲۰۰۱، تنها چند شاخص قابل توجه بین‌المللی در سیستم آموزشی فنلاند وجود داشت. همه مطالعات IEA که عملکرد دانش‌آموزان پایه ۴ و ۸ را با همسالان بین‌المللی‌شان مقایسه می‌کند، تایید می‌کند که فنلاند در بهترین حالت خود، یک سیستم آموزشی متوسط بوده است.

در یک دهه گذشته، فنلاند به‌عنوان یکی از برترین‌های حوزه آموزش رتبه‌بندی شده، در حالی که در زمان مشابه، اقتصاد این کشور یکی از رقابتی‌ترین اقتصادها بوده است. در این مقاله، به برخی شاخص‌هایی که این موفقیت دوگانه را برای این کشور به‌همراه داشته، مانند مشارکت و شبکه‌سازی، به‌جای رقابت؛ سیاست‌گذاری‌های آموزشی در راستای غیررسمی بودن، انعطاف و تصمیم‌گیری سریع (حذف بوروکراسی‌های اداری)؛ هدایت شغلی و دوره‌های کارآموزی که آموزش رسمی را به دنیای کسب و کار پیوند می‌زند؛ و تاکید بر مهارت‌های آموختن و خلاقیت؛ نگاهی می‌اندازد.

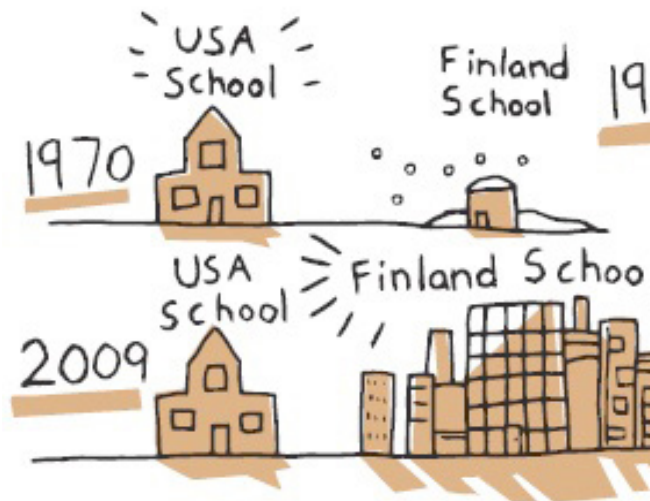
سیستم آموزشی در کلاس جهانی: فنلاند امروز

امروزه سطح دستاوردهای آموزشی جوانان فنلاندی براساس استانداردهای بین‌المللی بالا است. براساس آمار OECD، ۳۸ درصد فنلاندی‌های ۲۵-۳۴ سال، تحصیلات عالی دارند و ۹۰ درصد آن‌ها دارای تحصیلات متوسطه هستند. این آمار نشان می‌دهد، مشارکت شهروندان این کشور در سطوح مختلف آموزش بالا است. البته، دسترسی به آموزش فنی حرفه‌ای و آموزش عمومی متوسطه برای همه مهیا است، و بیش از ۶۰ درصد گروه‌های سنی می‌توانند به آموزش عالی دسترسی داشته باشند.

اما، مهارت قوی آموزشی در فنلاند چیزی فراتر از دستاوردهای علمی است که از طریق مطالعات بین‌المللی سنجیده می‌شود. عملکرد قوی آموزشی که در فنلاند معنای یابد، شامل سطح مشارکت و دسترسی به آموزش، یا حتی توزیع نتایج یادگیری در مدارس و در میان دانش‌آموزان مختلف و استطاعت مالی و هزینه‌های کلی آموزش نیز است. از سال ۱۹۶۰، فرصت‌های برابر آموزش، به‌عنوان ارزش برتر و اصل

۱- از کتاب Strong Performers and Successful Reformers in Education گردآوری شده از سوی OECD.

انعطاف بیشتر در سیستم آموزشی

انعطاف‌پذیری، وجه تمایز دیگر توسعه آموزش و اقتصاد کشور فنلاند است. سیستم آموزشی این کشور از اوایل دهه ۱۹۹۰ تحولات زیادی داشته است، به طوری که از آن زمان اکثر قواعد منسوخ شد و مسیر دستیابی به فرصت‌های آموزشی، به شکل چشمگیری افزایش یافت. به طور مشابه، قوانین بخش خصوصی سست شد و استانداردهای منعطف بیشتری معرفی شد، به ویژه برای شبکه‌سازی بین بخش صنعتی، دانشگاه‌ها و مراکز تحقیق و توسعه.

سیاست‌گذاری آموزشی امروز فنلاند، بر غیر رسمی بودن، تصمیم‌گیری سریع و آزادی عمل تاکید دارد، به گونه‌ای که مقامات آموزشی محلی و مدارس بتوانند به شرایط متغیر و محیط پیرامون واکنش نشان دهند. سیستم مدیریت آموزشی فنلاند نه تنها سلسله مراتب کمتری نسبت به دیگر سیستم‌های آموزشی دارد، بلکه ضد سلسله مراتب است. دلیل شایسته‌سالاری در مدیریت سیستم آموزشی و شرکت نوکیای فنلاند، تشویق خلاقیت، کارآفرینی و مسئولیت‌پذیری شخصی است.

سیاست‌گذاری پاسخگویی هوشمند

فنلاند از خط مشی جهانی پاسخگویی آموزشی، که تصور می‌کند مسئولیت‌پذیرتر ساختن مدارس و معلمان، کلید ترقی دانش‌آموزان است، پیروی نمی‌کند. بدین معنی که آزمون‌های مکرر از عملکرد و دستاوردهای دانش‌آموزان را لازم نمی‌داند و سه دلیل برای آن برمی‌شمرد:

- درحالی‌که ارزیابی ریشه در برنامه آموزشی ملی دارد، سیاست‌گذاری آموزشی فنلاند اولویت بالایی به آموزش فردی و خلاقیت می‌دهد. بنابراین، هر دانش‌آموزی نسبت به رشد فردی خود سنجیده می‌شود، نه در برابر شاخص‌های آماری.
- سیاست‌گذاران فنلاندی متوجه شده‌اند که آنچه باعث تفاوت یادگیری دانش‌آموزان در مدرسه می‌شود، سیاست‌گذاری‌های خارج از مدرسه، برنامه‌های آموزشی مختلف و سیستم آزمون استاندارد نیست، بلکه برنامه آموزشی، آموزش و یادگیری باید از تلاش معلم در کلاس نشات گیرد، نه از طریق آزمون. سیستم ارزیابی دانش‌آموزان فنلاندی در فرایندهای یاددهی-یادگیری تعبیه شده است و هدفش ارتقای عملکرد دانش‌آموز و معلم در طول سال تحصیلی است.

• هدف فنلاندی‌ها، جلوگیری از معایب و ضررهای ناشی از آزمون‌های استاندارد است. از دیدگاه رهبران آموزشی فنلاند، موفقیت آزمون‌های تستی، منوط به اثرگذاری مثبت آن‌ها بر یادگیری دانش‌آموزان است، نه این‌که دانش‌آموزان نمرات بالایی در تست کسب کنند. اگر این آزمون‌ها اثری بر یادگیری دانش‌آموزان نداشته باشد، یا باعث انحراف فرایند آموزش شود، این شکل آزمون‌های پرمخاطره باید زیر سوال رود!

مسیرهای شغلی استوار

راهنمای شغلی و مشاوره، بخش اجباری برنامه آموزشی در همه مدارس فنلاند است. هدف راهنمای شغلی، کاهش ریسک انتخاب‌های تحصیلی جبران ناپذیر دانش‌آموزان در آینده است. در این کشور، راهنمای شغلی و مشاوره خیلی زود به بنیاد دوره متوسطه اول و دوم تبدیل شد و پارامتر مهمی بوده است که می‌توان براساس آن نرخ پایین ترک تحصیل و تکرار تحصیل در یک پایه آموزشی (رفوزگی) در فنلاند را توضیح داد. به علاوه، راهنمای شغلی مانند پلی بین آموزش رسمی و دنیای کسب و کار است. به عنوان بخشی از برنامه آموزشی، هر دانش‌آموز در هر مدرسه، دو هفته را در محیط شغلی تعیین شده سپری می‌کند تا تجربه‌ای از فضای کسب و کار پیدا کند ...

